

โครงสร้างของเงินทุน

แหล่งที่มาของเงินทุน

โครงสร้างของแหล่งที่มาของเงินทุนของ ชกส. สามารถแยกพิจารณาในรายละเอียด
แต่ละแหล่งที่มาได้ดังนี้ คือ

1. เงินกองทุน

ก. ทุนจดทะเบียน ตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์
การเกษตร พ.ศ.2509 ได้กำหนดทุนเรือนหุ้นของธนาคารไว้ 1,000 ล้านบาท โดยแบ่งเป็น
10 ล้านหุ้น มูลค่าหุ้นละ 100 บาทถ้วน ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ได้แก่กระทรวงการคลัง ซึ่งถือหุ้นเกิน
กว่าร้อยละ 90 ส่วนหุ้นที่เหลือถือโดยสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร เกษตรกร และ
เอกชน

ต่อมา พระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ฉบับที่
2) พ.ศ.2519 ได้กำหนดทุนเรือนหุ้นเพิ่มขึ้นเป็น 4,000 ล้านบาท แบ่งเป็น 40 ล้านหุ้น มูลค่า
หุ้นละ 100 บาทถ้วน มีผลให้หุ้นที่กฎหมายกำหนดเพิ่มจากเดิมอีก 3,000 ล้านบาท และจำนวนหุ้น
เพิ่มขึ้นอีก 30 ล้านหุ้น

ข. ทุนชำระแล้ว หมายถึงจำนวนค่าหุ้นที่ธนาคารได้เรียกร้องให้ผู้ถือหุ้นของ
ธนาคารชำระ และธนาคารได้รับชำระแล้ว จนถึง 31 มีนาคม 2530 ธนาคารได้รับทุนที่ชำระ
แล้วเป็นมูลค่าทั้งสิ้น (1,605) ล้านบาท โดยที่กระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นมูลค่า (1,588) ล้านบาท *
ส่วนที่เหลืออีก (17) ล้านบาท เป็นการถือหุ้นโดยสหกรณ์และเอกชน (ทุนที่ชำระแล้วนี้คิดเป็นร้อยละ
69 ของเงินกองทุนในปีบัญชี 2524 และคิดเป็นร้อยละ 8.0 ของแหล่งที่มาของเงินทุน)

ค. เงินสำรอง เป็นเงินที่ได้รับโอนมาจากธนาคารสหกรณ์เดิมเมื่อปี พ.ศ. *
2510 มีจำนวน 54.3 ล้านบาท แล้วเพิ่มเป็น 57 ล้านบาท ตั้งแต่ปี พ.ศ.2511 จนถึงปัจจุบัน
หรือคิดเป็นร้อยละ 2.5 ของเงินกองทุนในปีบัญชี 2524 และคิดเป็นร้อยละ 0.3 ของแหล่ง
ที่มาของเงินทุน

ง. กำไรสะสม ขนาดการมีกำไรสะสมเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ จาก 1.10 ล้านบาท เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2510 เป็น 520 ล้านบาท เมื่อสิ้นปีบัญชี 2524 คิดเป็นร้อยละ 22.5 ของเงินกองทุนและคิดเป็นร้อยละ 2.6 ของแหล่งที่มาของเงินทุน

2. เงินฝาก

ก. เงินฝากออมทรัพย์ เป็นเงินที่รับฝากจากประชาชนทั่วไป โดยคิดอัตราดอกเบี้ยให้แก่ผู้ฝากเงินในอัตราเดียวกันกับที่ธนาคารพาณิชย์จ่ายให้ลูกค้า ซึ่งในปัจจุบันมีอัตรา ร้อยละ 9 เมื่อสิ้นปีบัญชี 2524 (เมษายน 2524 - มีนาคม 2525) เงินฝากออมทรัพย์ คิดเป็นร้อยละ 8.9 ของเงินฝากทั้งสิ้น และคิดเป็นเพียงร้อยละ 5.0 ของแหล่งที่มาของเงินทุนทั้งสิ้น

ข. เงินฝากประจำ เป็นเงินที่รับฝากจากประชาชนทั่วไปโดยจ่ายอัตราดอกเบี้ยเท่ากับเงินฝากประจำของธนาคารพาณิชย์เช่นกัน ปัจจุบันจ่ายอัตราดอกเบี้ยสูงสุดได้ไม่เกินร้อยละ 13 เมื่อสิ้นปีบัญชี 2524 มียอดคงค้างของเงินฝากประจำคิดเป็นร้อยละ 19.3 ของเงินฝากทั้งสิ้น และคิดเป็นร้อยละ 10.9 ของแหล่งที่มาของเงินทุน

เป็นที่น่าสังเกตว่าเงินฝากออมทรัพย์และเงินฝากประจำส่วนใหญ่มาจากส่วนราชการมากกว่าจากประชาชนทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากธนาคารมิได้เน้นหนักด้านเงินฝากมากนัก กอปรกับสิ่งอำนวยความสะดวกและการประชาสัมพันธ์ยังไม่กว้างขวาง

ค. เงินฝากตามส่วนเงินกู้ เดิมข้อบังคับของธนาคารได้กำหนดให้เกษตรกร ที่กู้เงินจากธนาคารจะต้องฝากเงินไว้กับธนาคารร้อยละ 5 ของจำนวนเงินกู้โดยธนาคารจะคิดดอกเบี้ยให้เท่ากับอัตราดอกเบี้ยเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ และเงินฝากนี้จะถอนได้เมื่อเกษตรกรหมดภาระหนี้สินกับธนาคารแล้ว หรือต้องฝากไว้ครบ 36 เดือน หรือในกรณีที่มีเหตุจำเป็นจริง ๆ ซึ่งต้องขออนุญาตจากธนาคารก่อนจึงจะถอนมาใช้ได้ ต่อมาเงินฝากตามส่วนเงินกู้นี้ได้ยกเลิกไปเมื่อปี 2520 แต่ยังมีผู้ฝากเงินประเภทนี้คงค้างอยู่บ้างจนถึงสิ้นปีบัญชี 2522 เงินฝากดังกล่าวจึงถูกถอนหมดไป ดังนั้นในช่วงแรก ๆ เงินฝากประเภทนี้มีสัดส่วนสูงกว่าเงินฝากประเภทออมทรัพย์ แต่ในระยะหลังค่อย ๆ ลดลงจนหมดไปในที่สุด

ง. เงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ เป็นเงินฝากที่ธนาคารพาณิชย์นำมาฝากไว้กับ ชกส. ตามเงื่อนไขของธนาคารแห่งประเทศไทยที่กำหนดเป้าหมายการให้สินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ หากธนาคารใดไม่สามารถปล่อยสินเชื่อการเกษตรเองได้ตามเป้าหมาย

ก็ให้นำเงินมาฝากไว้กับ ชกส. ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี 2518 และแนวโน้มเงินฝากกรณีนี้ได้สูงขึ้นเป็นลำดับ เพราะธนาคารพาณิชย์หลายแห่งไม่สามารถปล่อยสินเชื่อได้ตามเป้าหมาย ประกอบกับธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดเป้าหมายสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์สูงขึ้น

ตารางที่ 3.1 ✓

เป้าหมายสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

ปี พ.ศ.	เป้าหมาย		ยอดเงินฝากคงค้างที่ ชกส.	
	ล้านบาท	% การเปลี่ยนแปลง	ล้านบาท	% การเปลี่ยนแปลง
2518	4,333.3	-	1,670.8	-
2519	6,139.0	41.7	3,160.7	89.2
2520	9,647.0	57.1	3,235.5	2.4
2521	14,387.0	49.1	4,539.4	40.3
2522	20,472.0	42.3	5,586.0	23.1
2523	22,701.0	10.9	6,401.0	14.6
2524	27,949.2	23.1	7,186.7	10.9
2525	33,438.0	19.6	8,181.0	13.8

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ปัจจุบันเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์เป็นแหล่งที่มาของเงินทุนที่สำคัญที่สุด คือ คิดเป็นร้อยละ 40.5 ของแหล่งที่มาของเงินทุนและคิดเป็นร้อยละ 71.8 ของเงินฝากทั้งสิ้น

3. เงินกู้ยืม

ก. เงินกู้ยืมในประเทศ

1) เงินกู้ยืมจากธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นเงินกู้ยืมในรูปของการขายลดช่วงตัวสัญญาใช้เงินกับธนาคารแห่งประเทศไทย โดยธนาคารแห่งประเทศไทย ได้เริ่มให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ ชกส. ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2511 ในวงเงิน 80 ล้านบาท แล้วเพิ่มวงเงินขึ้นเป็น 150 ล้านบาทในปี 2512 จากนั้นค่อย ๆ เพิ่มวงเงินขึ้นอีก จนถึงปี 2519 เพิ่มเป็น

1,000 ล้านบาท ในปี 2522 เพิ่มเป็น 2,500 ล้านบาท พร้อมกับลดอัตราดอกเบี้ยรับซื้อหลักทรัพย์
สัญญาใช้เงินจากร้อยละ 5 เหลือร้อยละ 3.5 ต่อปี ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2522 เป็นต้นมา ต่อมา
ได้เพิ่มวงเงินเป็น 3,500 ล้านบาทในปี 2523 แล้วเพิ่มวงเงินเป็น 4,500 ล้านบาท ตั้งแต่
1 เมษายน 2523 และลดอัตราดอกเบี้ยเหลือเพียงร้อยละ 1 ต่อปี

เมื่อสิ้นปีบัญชี 2524 มียอดคงค้างตามตัวสัญญาใช้เงินจำนวน
3,500 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 59.1 ของเงินกู้ยืมทั้งหมดและคิดเป็นแหล่งที่มาของเงินทุน
ทั้งสิ้นร้อยละ 17.3

2) เงินกู้ยืมจากกระทรวงการคลัง เป็นเงินกู้ยืมตามโครงการต่าง ๆ
เช่น เงินกู้ยืมตามโครงการสินเชื่อระยะยาว เงินกู้ยืมตามโครงการปลดปล่อยหนี้สินเกษตรกร
เงินกู้ยืมตามโครงการจัดหาเมล็ดพันธุ์พืช เงินกู้ยืมเพื่อรวบรวมข้าวและผลิตผลการเกษตร
เงินกู้ยืมเพื่อทำการเกษตรอื่นเพื่อทดแทนอ้อย เป็นต้น เงินกู้ยืมจากกระทรวงการคลังนี้เมื่อสิ้นปี
บัญชี 2524 มียอดคงค้าง 318.3 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 5.4 ของเงินกู้ยืมทั้งหมด
และคิดเป็นร้อยละ 1.6 ของแหล่งที่มาของเงินทุนทั้งสิ้น

3) เงินกู้จากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งมีไม่มากนัก เช่น เงินให้กู้ยืมจากสหกรณ์
การเกษตร เงินกู้จากธนาคารออมสิน เป็นต้น เมื่อสิ้นปีบัญชี 2524 มียอดคงค้างเพียง
5.6 ล้านบาท หรือคิดเป็นเพียงร้อยละ 0.09 ของเงินกู้ยืมและคิดเป็นร้อยละ 0.03 ของแหล่ง
เงินทุนทั้งสิ้น

4) หุ้นกู้ เคยเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนของ ชกส. เช่นกัน ในอดีต ชกส.
เคยออกหุ้นกู้รวม 2 ครั้งเป็นเงินทั้งสิ้น 170 ล้านบาท โดยขายให้แก่รัฐวิสาหกิจ ธนาคารและ
สถาบันอื่น ๆ ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2513 จำนวนเงิน 50 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9 ต่อปี
กำหนดไถ่ถอนคืนหมดภายใน ปี พ.ศ. 2519 และออกหุ้นกู้ครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2514 จำนวน
120 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 9 ต่อปี ได้ไถ่ถอนหมดแล้วในปี 2520 ในระยะหลัง ๆ
ไม่ได้มีการออกหุ้นกู้อีก

ข. เงินกู้ยืมจากต่างประเทศ

1) เงินกู้จากต่างประเทศผ่านกระทรวงการคลังเพื่อพัฒนาการเกษตร
สำหรับไว้ให้เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กู้ วงเงิน 4 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา
ทำสัญญาเมื่อ 14 มกราคม 2519 กำหนดเวลา 40 ปี ระยะเวลาปลอดหนี้ 9.5 ปี อัตรา

คอกเบี้ย 10 ปีแรก ร้อยละ 2 ต่อปี หลังจากนั้นร้อยละ 3 ต่อปี ครบกำหนด 1 พฤศจิกายน 2559 ชกส. ได้เบิกมาใช้ตามวงเงินแล้ว คือ ๘1.6 ล้านบาท

2) เงินกู้จากต่างประเทศผ่านกระทรวงการคลังตามโครงการเร่งรัดผลิตและจำหน่ายใหม่ วงเงิน 1.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกา เพื่อให้กู้ต่อ แก่สมาชิกและสหกรณ์ในนิคมสร้างตนเอง 10 แห่ง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดเวลา 40 ปี ระยะปลอดหนี้ 9.5 ปี อัตราดอกเบี้ย 10 ปีแรก ร้อยละ 2 ต่อปี ปีต่อไป ร้อยละ 3 ต่อปี ชกส. ได้เบิกเงินจำนวนนี้บางส่วนมาใช้แล้ว

3) เงินกู้จากรัฐบาลญี่ปุ่น เป็นเงินกู้จากกองทุนความร่วมมือทางเศรษฐกิจโพ้นทะเลของรัฐบาลญี่ปุ่น (The Overseas Economic Cooperation Fund of Japan - OECF) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สำคัญของรัฐบาลญี่ปุ่นในการสนับสนุนด้านเงินกู้แก่ประเทศไทยตามสัญญาให้ ชกส. กู้ครั้งแรกลงวันที่ 16 ตุลาคม 2518 วงเงินกู้ 2,000 ล้านเยน หรือประมาณ 135 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.75 ต่อปี กำหนดระยะเวลา 20 ปี ระยะปลอดหนี้ 7 ปี เริ่มชำระต้นเงินคืนวันที่ 20 ตุลาคม 2525 และสิ้นสุด 20 เมษายน 2538 วัตถุประสงค์เพื่อให้ ชกส. กู้มาเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือในการพัฒนาการเกษตรตามโครงการเงินกู้เพื่อเพิ่มผลผลิตเข้าสู่ตลาด ซึ่งได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง กุ้ง มะพร้าว และปศุสัตว์ ซึ่งเป็นโครงการระยะยาว

ส่วนเงินกู้ตามสัญญาครั้งที่ 2 ลงวันที่ 23 มีนาคม 2520 วงเงินกู้ 6,000 ล้านเยน หรือประมาณ 410 ล้านบาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3.75 ต่อปี กำหนดระยะเวลาชำระคืน 20 ปี ระยะปลอดหนี้ 7 ปี เริ่มชำระต้นเงินคืนวันที่ 20 เมษายน 2527 และสิ้นสุดในวันที่ 20 ตุลาคม 2539 วัตถุประสงค์ในการให้กู้ยืมเพื่อสนับสนุนและช่วยเหลือในการพัฒนาการเกษตรตามโครงการเงินกู้เพื่อเพิ่มผลผลิตเข้าสู่ตลาด อันได้แก่ ข้าวโพด ถั่ว มะพร้าว ปศุสัตว์ ข้าว ผลไม้ เว้นแต่ส้มประดก ปลา เบ็ด โกง น้ำมันปาล์ม และน้ำตาล ซึ่งเป็นโครงการระยะยาวเช่นกัน

4. หนี้สินอื่น ๆ ประกอบไปด้วยเงินทุนเลี้ยงชีพพนักงาน คอกเบี้ยสำรวจจ่ายเจ้าหน้าที่เบ็ดเตล็ดและอื่น ๆ ซึ่งมีอยู่ไม่มากนัก กล่าวคือ เมื่อสิ้นงวดปีงบประมาณ 2524 มียอดคงค้างอยู่ 544 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 2.7 ของแหล่งที่มาของเงินทุนทั้งสิ้น

ตารางที่ 3.2
แหล่งที่มาของเงินทุน ชกส.
(ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	เงินฝาก						เงินกู้ยืม	หนี้สินอื่น ๆ	เงินกองทุน*	รวม
	ออมทรัพย์	ประจำ	ตามวงเงินกู้	รวมเงินฝากจากประชาชน	เงินฝากจากธนาคารพาณิชย์	รวมเงินฝากทั้งสิ้น				
2515	53.3	146.0	92.9	292.2	-	292.2	373.1	57.5	1,204.7	1,927.5
2516	56.8	184.8	117.3	358.9	9.0	367.9	481.3	74.8	1,249.9	2,173.9
2517	75.6	399.6	175.4	650.6	200.8	851.4	816.4	108.4	1,282.7	3,058.4
2518	283.9	582.6	308.1	1,174.6	1,670.8	2,845.4	880.9	175.3	1,284.4	5,186.0
2519	334.7	595.4	432.3	1,362.4	3,160.7	4,523.1	1,476.5	174.2	1,297.2	7,471.0
2520	381.2	551.1	447.2	1,379.5	3,235.5	4,615.0	1,013.5	183.5	1,509.7	7,321.7
2521	280.9	1,297.8	284.2	1,862.9	4,539.4	6,402.3	1,530.1	295.1	1,658.2	9,905.7
2522	431.5	1,591.2	144.2	2,166.9	5,586.0	7,752.9	2,943.8	259.1	1,858.1	12,814.0
2523	508.8	1,480.9	-	1,989.7	6,401.0	8,390.7	3,913.5	242.4	1,994.6	14,541.2
2524	510.0	1,791.0	-	2,301.0	7,186.7	9,487.7	6,534.6	278.7	2,125.9	18,426.9
2525	1,016.0	2,205.0	-	3,221.0	8,181.0	11,401.9	5,921.9	544.0	2,314.4	20,182.3

* เงินกองทุน ประกอบด้วย ทุนที่ชำระแล้ว เงินสำรอง กำไรสะสม และกำไรสุทธิวงใหม่
ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 3.3

แหล่งที่มาของเงินทุน ชกส. ลีค. เบริจายละ
(ยกคองค่าง ๗ วันคืนงวด)

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	เงินฝาก						เงินกู้ยืม	หนี้สินอื่น ๆ	เงินกองทุน	รวม
	ออมทรัพย์	ประจำ	ตามส่วนเงินกู้	รวมเงินฝากจากประชาชน	เงินฝากจากธนาคารพาณิชย์	รวมเงินฝากทั้งสิน				
2515	2.8	7.6	4.8	15.2	-	15.2	19.3	3.0	62.5	100
2516	2.6	8.5	5.4	16.5	0.4	16.9	22.1	3.5	57.5	100
2517	2.5	13.1	5.7	21.3	6.6	27.9	26.7	3.5	41.9	100
2518	5.5	11.2	5.9	22.6	32.2	54.8	17.0	3.4	24.8	100
2519	4.5	8.0	5.8	18.3	42.3	60.6	19.7	2.3	17.4	100
2520	5.2	7.5	6.1	18.8	44.2	63.0	13.9	2.5	20.6	100
2521	2.8	13.1	2.9	18.8	45.8	64.6	15.7	3.0	16.7	100
2522	3.4	12.4	1.1	16.9	43.6	60.5	23.0	2.0	14.5	100
2523	3.5	10.2	-	13.7	44.0	57.7	26.9	1.7	13.7	100
2524	2.8	9.7	-	12.5	39.0	51.5	35.5	1.5	11.5	100
2525	5.0	10.9	-	15.9	40.6	56.5	29.3	2.7	11.5	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แหล่งที่ใช้ไปของ เงินทุน

แหล่งที่ใช้ไปของ เงินทุนแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. เงินสดในมือ เป็นเงินสดที่ธนาคารถือไว้เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะเป็นการรักษาสภาพคล่องไว้ในระดับหนึ่ง เพื่อสามารถที่จะจ่ายเงินฝากคืนแก่ผู้ฝาก เมื่อทวงถามได้ทุกขณะ ตามปกติธนาคารจะค้ำวงเงินสดไว้ในมือค่อนข้างต่ำคือ ประมาณร้อยละ 0.1 - 0.4 ของเงินทุนทั้งหมด เงินจากค่าง 3,7

2. เงินฝากธนาคารอื่น เป็นเงินที่ถือไว้เพื่อค้ำวงสภาพคล่องเช่นกัน แต่การถือเงินสดไว้เองคงกรณีแรกไม่ได้รับผลตอบแทนแต่อย่างใด ดังนั้นจึงมีการนำเงินฝากบางส่วนไปฝากไว้กับธนาคารอื่น ซึ่งนอกจากจะได้รับผลตอบแทนในรูปของอัตราดอกเบี้ยแล้ว ยังสามารถเรียกคืนเมื่อต้องการได้ กรณีนั้นมีการฝากไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารออมสินด้วย แต่ในระยะหลังฝากไว้ที่ธนาคารพาณิชย์เพียงสถาบันเดียว โดยมีการฝากในรูปของเงินฝากกระแสรายวันที่มีดอกเบี้ย หรือเงินฝากประเภทออมทรัพย์ เงินฝากธนาคารอื่นในระยะหลัง เงินจากค่าง 3.6 มีแนวโน้มสูงขึ้น และในปีบัญชี 2524 มียอดคงค้างเมื่อวันสิ้นงวด 6,508.6 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 32.3 ของแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนทั้งหมด อย่างไรก็ตามเงินฝากธนาคารอื่นนี้ มีการเคลื่อนไหวขึ้นลงตามฤดูกาลพอสมควร กล่าวคือ ในช่วงที่มีการเพาะปลูกหรือเริ่มการผลิต การเกษตร ซึ่งเกษตรกรต้องการสินเชื่อจำนวนมาก และ ชกส. จะปล่อยเงินให้สินเชื่อจำนวนมาก เงินฝากธนาคารอื่นจึงมียอดคงค้างลดลงในช่วงเวลาดังกล่าว และเมื่อถึงช่วงเวลาที่เกษตรกรชำระหนี้คืนหลังการขายพืชผลแล้ว การปล่อยสินเชื่อมีน้อยเงินเหลือในธนาคารค่อนข้างสูง ชกส. จึงนำไปฝากไว้กับธนาคารอื่น ยอดเงินฝากธนาคารอื่นจึงมักเพิ่มสูงขึ้น

3. เงินให้กู้ยืม เป็นแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนมากที่สุด และการดำเนินงาน คำนึงการให้กู้ยืมของ ชกส. นี้ถือเป็นหน้าที่สำคัญ เพราะวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งก็เพื่อเป็นแหล่งเงินกู้ของเกษตรกรที่มีต้นทุนต่ำ ดังนั้นการปล่อยสินเชื่อหรือเงินให้กู้ยืมของ ชกส. จึงมีทั้งการให้กู้ยืมแก่เกษตรกรโดยตรง และการให้กู้ยืมแก่สถาบันเกษตรกรระยะเวลาของการให้กู้ยืมก็มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว การให้กู้ยืมแก่เกษตรกรมีสัดส่วนสูงขึ้น ขณะที่การให้กู้ยืมแก่สถาบันเกษตรกรลดลง เพราะ ชกส. สามารถกระจายสาขาและบริการออกไปได้กว้างขวางมากขึ้น และเมื่อพิจารณาเงิน

ให้กู้ยืมตามประเภทลูกค้า คือเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร พบว่าจำนวนเงินให้กู้ยืมแก่เกษตรกร และสหกรณ์การเกษตร เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ กล่าวคือ จากจำนวนเงินให้กู้ยืมแก่เกษตรกร 1,059.0 ล้านบาทในปี 2515 ใกล้เคียง ๆ เพิ่มสูงขึ้นจนมียอดคงค้างเมื่อสิ้นปีบัญชี 2524 จำนวน 9,155.3 ล้านบาท และเช่นเดียวกัน การให้กู้ยืมแก่สหกรณ์การเกษตรได้เพิ่มจาก 677.8 ล้านบาทในปี 2515 เป็น 3,606.0 ล้านบาทในปีบัญชี 2524 ขณะที่การให้กู้ยืมแก่กลุ่มเกษตรกรมีอยู่ไม่มากนัก และมีแนวโน้มลดลงจากจำนวนเงินให้กู้ยืม 138.6 ล้านบาทในปี 2518 เพิ่มเป็น 533.0 ล้านบาทในปี 2520 แล้วค่อย ๆ ลดลงจนมียอดคงค้างเมื่อสิ้นปีบัญชี 2524 เพียง 362.3 ล้านบาท (ตารางที่ 3.4) ๑ พิเศษจากศททว

แต่เมื่อพิจารณาถึงสัดส่วนในโครงสร้างเงินให้กู้ยืมยังดี พบว่าเงินให้กู้ยืมแก่เกษตรกรมีสัดส่วนสูงขึ้น ขณะที่สัดส่วนเงินให้กู้ยืมแก่กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ลดลง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ธกส. มุ่งขยายการให้กู้ยืมแก่เกษตรกรโดยตรงมากขึ้นกว่าการให้กู้ยืมโดยผ่านสถาบันเกษตรกร (ตารางที่ 3.5)

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.4
 เงินให้กู้ยืมแยกตามประเภทลูกหนี้ - สกพต 26-70
 (ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	เกษตรกร	กลุ่มเกษตรกร	สหกรณ์ การเกษตร	รวม
2515	1,059.0	-	677.8	1,736.8
2516	1,171.1	-	780.9	1,952.0
2517	1,524.8	-	1,125.9	2,650.7
2518	2,598.8	138.6	1,977.4	4,714.8
2519	4,049.1	440.9	2,287.3	6,777.3
2520	3,313.8	533.0	1,865.9	5,712.7
2521	4,502.5	521.0	2,431.9	7,455.4
2522	5,846.8	481.8	2,733.1	9,061.7
2523	7,073.0	464.1	2,868.7	10,405.8
2524	7,470.8	414.9	3,156.3	11,042.0
2525	9,155.3	362.3	3,606.0	13,123.6

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.5
 สัดส่วนเงินให้กู้ยืมแยกตามประเภทลูกหนี้ - ส.ก.น.ค. 96-97
 (ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	เกษตรกร	กลุ่มเกษตรกร	สหกรณ์ การเกษตร	รวม
2515	61.0	-	39.0	100
2516	60.0	-	40.0	100
2517	57.5	-	42.5	100
2518	55.1	3.0	41.9	100
2519	59.7	6.5	33.8	100
2520	58.0	9.3	32.7	100
2521	60.4	7.0	32.6	100
2522	64.5	5.3	30.2	100
2523	68.0	4.4	27.6	100
2524	67.7	3.7	28.6	100
2525	69.8	2.7	27.5	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อพิจารณาเงินให้กู้ยืมจากโครงสร้างแหล่งที่ใช้จ่ายของเงินทุนทั้งสิ้น ปรากฏว่า สัดส่วนเงินให้กู้ยืมในโครงสร้างการใช้จ่ายเงินทุน มีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้เนื่องจากในระยะแรก ๆ เงินทุนมีน้อยมากและส่วนใหญ่ใช้ในการให้กู้ยืมทั้งสิ้น แต่ในระยะหลังเงินทุนมีจำนวนมากขึ้น บางขณะเป็นช่วงที่มีการปล่อยกู้ยืมน้อย และมีการชำระหนี้คืนมากโดยเฉพาะในช่วงสิ้นงวด เดือนมีนาคมของทุกปี จึงทำให้มียอดคงค้างของเงินให้กู้ยืมมีสัดส่วนต่ำ แต่เมื่อพิจารณาในแง่ของ ปริมาณ ยังมียอดเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เมื่อสิ้นงวดบัญชี 2524 มียอดคงค้างทั้งสิ้น 13,123.6 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 65.0 ของแหล่งที่ใช้จ่ายของเงินทุนทั้งสิ้น แม้ว่า ชกส. มิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำไรแต่เงินให้กู้ยืมก็มิได้เป็นแหล่งที่มาของรายได้และกำไรที่สำคัญที่สุดของ ชกส. เช่นกัน

4. เงินลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาล ในการดำเนินงานของ ชกส. ในระยะแรก ไม่มีการนำเงินไปใช้ในการลงทุนในหลักทรัพย์แต่อย่างใด เพราะมีเงินทุนน้อย และไม่เพียงพอ กับความต้องการของเกษตรกร เงินส่วนใหญ่จึงถูกใช้ไปในรูปแบบเงินให้กู้ยืมแก่เกษตรกร แต่ในระยะ หลังเมื่อไม่กี่ปีมานี้ ปริมาณเงินทุนที่มากขึ้นบางช่วงเวลามีเงินเหลือมากพอสมควร จึงมีการนำเงิน ทุนไปแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการลงทุนในหลักทรัพย์อีกทางหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อ ชกส. ใ้ทุนกู้ยืมแก่เกษตรกรแล้ว แต่เกษตรกรยังไม่มาเบิกเงินกู้จึงกล่าวไปใช้ ชกส. จึงนำเงิน เหล่านี้ไปซื้อหลักทรัพย์รัฐบาล โดยเฉพาะพันธบัตรรัฐบาลในตลาดซื้อขายคืนพันธบัตรฯ (Repurchase Agreement Market) ซึ่งเป็นการใช้เงินให้เกิดประโยชน์ใ้ผู้อื่นของทาง หนึ่ง ชกส. เข้าไปลงทุนในตลาดซื้อขายคืนพันธบัตรฯ ครั้งแรกเมื่อ 23 พฤษภาคม 2522^{1/}

5. การลงทุนในสินทรัพย์ประจำ ที่สำคัญได้แก่ ที่ดิน อาคารสำนักงานสาขาต่าง ๆ ตลอดจนอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้อื่น ๆ แนวโน้มการลงทุนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากการ ขยายกิจการของธนาคาร ประกอบกับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่ดินและการก่อสร้างอาคารสำนักงานได้ เพิ่มขึ้นมากในระยะหลัง ๆ นี้

1/กลุ่มพัฒนาสินเชื่อการเกษตร สำนักผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย, "สินเชื่อการเกษตร ในประเทศไทย", หน้า 73

ตารางที่ 3.6
แหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน ชกส. ๑๐๗๐๓ 21-3๖
ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	เงินสดในมือ	เงินฝากธนาคารอื่น	หลักทรัพย์รัฐบาล	เงินให้กู้ยืม			สินทรัพย์ประจำ และอื่น ๆ	รวมทั้งสิ้น
				สถาบันเกษตรกร	เกษตรกร	รวม		
2515	1.8	117.7	-	677.8	1,059.0	1,736.8	71.2	1,927.5
2516	4.1	132.5	-	780.9	1,171.1	1,952.0	85.3	2,173.9
2517	3.8	290.3	-	1,125.9	1,524.8	2,650.7	113.6	3,058.4
2518	7.0	331.4	-	2,116.0	2,598.8	4,714.8	132.8	3,186.0
2519	9.5	539.8	-	2,728.2	4,049.1	6,777.3	144.4	7,471.0
2520	27.8	1,438.8	-	2,398.9	3,313.8	5,712.7	142.4	7,321.7
2521	40.9	2,220.6	-	2,952.9	4,502.5	7,455.4	188.8	9,905.7
2522	28.2	3,543.2	-	3,214.9	5,846.8	9,061.7	180.9	12,814.0
2523	49.6	3,788.9	80.0	3,332.8	7,073.0	10,405.8	216.9	14,541.2
2524	59.5	5,146.3	1,825.0	3,571.2	7,470.8	11,042.0	354.1	18,426.9
2525	44.6	6,508.6	59.0	3,968.3	9,155.3	13,123.6	446.5	20,182.3

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 3.7
แหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน ธกส. คิดเป็นร้อยละ
(ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	เงินสดในมือ	เงินฝากธนาคารอื่น	หลักทรัพย์รัฐบาล	เงินกู้ยืม			สินทรัพย์ประจำ และอื่น ๆ	รวมทั้งสิ้น
				สถาบันเกษตรกร	เกษตรกร	รวม		
2515	0.1	6.1	-	35.2	54.9	90.1	3.7	100
2516	0.2	6.1	-	35.9	53.9	89.8	3.9	100
2517	0.1	9.5	-	36.8	49.9	86.7	3.7	100
2518	0.2	6.3	-	40.8	50.1	90.9	4.2	100
2519	0.1	7.3	-	36.5	54.2	90.7	1.9	100
2520	0.4	19.6	-	32.7	45.3	78.0	1.9	100
2521	0.4	22.4	-	29.8	45.5	75.3	1.9	100
2522	0.2	27.7	-	25.1	45.6	70.7	1.4	100
2523	0.3	26.1	0.5	23.0	48.6	71.6	1.5	100
2524	0.3	28.0	9.9	19.4	40.5	59.9	1.9	100
2525	0.2	32.3	0.3	19.6	45.4	65.0	2.2	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสัมพันธ์ของเงินทุนที่ได้มาและใช้ไป

จากโครงสร้างเงินทุนดังกล่าว หากพิจารณาแยกตามระยะเวลา คือระยะสั้นหมายถึงระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี ส่วนระยะปานกลาง หมายถึงระยะเวลาที่เกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี และระยะยาว หมายถึงระยะเวลาที่เกินกว่า 5 ปีขึ้นไปหรือหมายถึงนอกเหนือจากระยะสั้นทั้งหมด ในกรณีแหล่งที่มาของเงินทุนวิเคราะห์ได้ใน 2 ลักษณะ คือ

กรณีแรก ที่มาของเงินทุนระยะสั้นได้แก่ เงินฝากทุกประเภท ซึ่งตามปกติมีอายุไม่เกิน 1 ปี เงินให้กู้ยืมระยะสั้นโดยเฉพาะการขายลคช่วงตัวสัญญาใช้เงินกับธนาคารแห่งประเทศไทย นอกจากนี้ก็เป็นหนี้สินอื่น ๆ เช่น บัญชีค้างจ่ายต่าง ๆ บัญชีสำรองความเคลื่อนไหวอัตราแลกเปลี่ยน บัญชีเงินสมทบกองทุนบำเหน็จ เป็นต้น

กรณีที่สอง ที่มาของเงินทุนระยะสั้นได้แก่ เงินฝากทุกประเภท ยกเว้นเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ตามเงื่อนไขของธนาคารแห่งประเทศไทยที่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ที่ไม่สามารถให้สินเชื่อการเกษตรได้ตามเป้าหมายต้องนำเงินส่วนที่เหลือมาฝากไว้กับ ชกส. ซึ่งตามปกติแล้วเป็นเงินฝากประจำอายุไม่เกิน 1 ปี แต่ในทางปฏิบัติแทบจะไม่มีการถอนเมื่อครบกำหนดและมีการต่ออายุออกไป จนอาจถือว่าเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนระยะยาวได้ นอกจากนี้ก็เป็นเงินกู้ยืมระยะสั้นและหนี้สินอื่น ๆ เช่นเดียวกับกรณีแรก

โครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนพิจารณาตามระยะเวลา โดยทั่วไปของระบบธนาคารเป็นตลาดการเงินระยะสั้น ดังนั้นแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุนจึงมักเป็นระยะสั้นเป็นส่วนใหญ่ โดยที่เงินฝากจะมีความสำคัญในสัดส่วนที่สูง แต่สำหรับธนาคารที่จัดตั้งขึ้นเป็นกรณีพิเศษหรือธนาคารเฉพาะกิจที่มีใ้เน้นแหล่งเงินทุนจากเงินฝากมากนัก บทบาทของเงินฝากของธนาคารเหล่านี้อาจลดความสำคัญลงไปบ้าง กรณีของ ชกส. นั้น เมื่อพิจารณาจากบัญชีที่เกิดขึ้นจริง ปรากฏว่า เงินทุนระยะสั้นมีสัดส่วนสูงชันเป็นลำดับ ขณะที่เงินทุนระยะยาวมีแนวโน้มลดลง ดังจะเห็นได้ว่าเมื่อสิ้นปีบัญชี 2515 เงินทุนระยะสั้นมีจำนวนทั้งสิ้นเพียง 534.4 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 27.7 ของเงินทุนทั้งสิ้น ขณะที่เงินทุนระยะยาวถึง 1,927.5 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 72.3 ของเงินทุนทั้งสิ้น และเมื่อสิ้นปีบัญชี 2524 ยอดคงค้างของเงินทุนระยะสั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 14,901.9 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 73.8 ของเงินทุนทั้งสิ้น ส่วนเงินทุนระยะยาวก็มียอดคงค้างเพิ่มเป็น 5,280.4 ล้านบาท คิดเป็นเพียงร้อยละ 26.2 ของเงินทุนทั้งสิ้น แหล่งที่มาของเงิน

ทุนระยะสั้นที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วนี้สาเหตุสำคัญได้แก่ การเพิ่มขึ้นของเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ และบางปีเงินทุนระยะสั้นมีสัดส่วนของเงินทุนทั้งหมดสูงมากยิ่งขึ้นไปอีกหากปีนั้นมีการขายช่วงลคั้วเงินแก่ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 3.8

โครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน ชกส. แยกตามระยะเวลา (ตามทฤษฎี) ^๑ และ ^๒
(ยกคคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	เงินทุนระยะสั้น ^{1/}	เงินทุนระยะยาว ^{2/}	รวม *
2515	534.4	1,393.1	1,927.5
2516	699.5	1,474.4	2,173.9
2517	1,379.6	1,678.8	3,058.4
2518	3,536.2	1,649.8	5,186.0
2519	5,678.4	1,792.6	7,471.0
2520	5,305.2	2,016.5	7,321.7
2521	7,703.5	2,202.2	9,905.7
2522	10,002.0	2,812.0	12,814.0
2523	11,133.1	3,408.1	14,541.2
2524	14,266.4	4,160.5	18,426.9
2525	14,901.9	5,280.4	20,182.3

1/ เงินทุนระยะสั้น หมายถึง เงินฝาก เงินกู้ยืมและหนี้สินอื่น ๆ ที่มีอายุการชำระคืนภายใน 1 ปี

2/ เงินทุนระยะยาว หมายถึง เงินกู้ยืมที่มีอายุการชำระคืนเกินกว่า 1 ปีขึ้นไปและเงินกองทุน

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 3.9

สัดส่วนโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน ชกส.แยกตามระยะเวลา (ตามทฤษฎี)
(ยกคคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	เงินทุนระยะสั้น	เงินทุนระยะยาว	รวม
2515	27.7	72.3	100
2516	32.2	67.8	100
2517	45.1	54.9	100
2518	41.8	58.2	100
2519	76.0	24.0	100
2520	72.5	27.5	100
2521	77.8	22.2	100
2522	78.1	21.9	100
2523	76.6	23.4	100
2524	77.4	22.6	100
2525	73.8	26.2	100

ในกรณีที่ถือว่าเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์มีการต่ออายุออกไปเรื่อย ๆ จนถือว่าเป็น
เงินทุนระยะยาวแล้ว โครงสร้างเงินทุนก็จะเปลี่ยนแปลงไป คือ เงินทุนระยะยาวจะมีสัดส่วนใน
โครงสร้างที่สูงกว่าเงินทุนระยะสั้น กล่าวคือ โดยเฉลี่ยแล้วในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาเงินทุนระยะ
ยาวมีสัดส่วนอยู่ระหว่างร้อยละ 67 ขณะที่เงินทุนระยะสั้นจะมีเพียงร้อยละ 33

ตารางที่ 3.10

โครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน ชกส.แยกตามระยะเวลา (ตามวิธีการปฏิบัติ)
(ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	เงินทุนระยะสั้น ^{1/}	เงินทุนระยะยาว ^{2/}	รวม
2515	534.4	1,393.1	1,927.5
2516	690.5	1,483.4	2,173.9
2517	1,178.8	1,879.6	3,058.4
2518	1,865.4	3,320.6	5,186.0
2519	2,517.7	4,953.3	7,471.0
2520	2,069.7	5,252.0	7,321.7
2521	3,164.1	6,741.6	9,905.7
2522	4,416.0	8,398.0	12,814.0
2523	4,732.1	9,809.1	14,541.2
2524	7,079.7	11,347.2	18,426.9
2525	6,720.9	13,461.4	20,182.3

1/ เงินทุนระยะสั้น หมายถึงเงินฝากจากประชาชน เงินกู้ยืม และหนี้สินอื่นๆ ที่มีอายุการชำระคืนภายใน 1 ปี

2/ เงินทุนระยะยาว หมายถึง เงินกู้ยืมที่มีอายุการชำระคืนเกินกว่า 1 ปีขึ้นไป เงินกองทุน และเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ ซึ่งเป็นเงินฝากตามข้อตกลงพิเศษระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทยกับธนาคารพาณิชย์ที่กำหนดให้นำมาฝากไว้กับ ชกส. จึงจัดให้อยู่ในประเภทแหล่งเงินทุนระยะยาว

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 3.11

สัดส่วนโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน ชกส. แยกตามระยะเวลา (ตามวิธีการปฏิบัติ)
(ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	เงินทุนระยะสั้น	เงินทุนระยะยาว	รวม
2515	27.7	72.3	100
2516	31.8	68.2	100
2517	38.5	61.5	100
2518	36.0	64.0	100
2519	33.7	66.3	100
2520	28.3	71.7	100
2521	31.9	68.1	100
2522	34.5	65.5	100
2523	32.5	67.3	100
2524	38.4	61.6	100
2525	33.3	66.7	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนแยกตามระยะเวลา ลักษณะการใช้เงินทุนของ ชกส. เมื่อพิจารณาตามระยะเวลาการใช้ ปรากฏว่า มีการใช้เงินทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว ในปี พ.ศ.2515 มีการใช้เงินตามระยะเวลา ดังนี้คือ ระยะสั้นจำนวน 765.4 ล้านบาท ระยะปานกลาง 1,095.7 ล้านบาท และระยะยาว 66.4 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 39.7, 56.8 และ 3.5 ตามลำดับ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา โครงสร้างการใช้เงินได้ เปลี่ยนแปลงไปมากพอสมควร คือการใช้เงินระยะสั้นมีแนวโน้มสูงขึ้น ขณะที่การใช้เงินหรือการให้ กู้เงินระยะปานกลางมีแนวโน้มลดลง ส่วนการใช้เงินระยะยาวเพิ่มขึ้นเล็กน้อย คือจากร้อยละ 3.5 ในตอนสิ้นปี 2515 เพิ่มเป็นร้อยละ 11.5 ในตอนสิ้นปีบัญชี 2524 (1 เมษายน 2524 - 31 มีนาคม 2525)

ในกรณีที่พิจารณาเพียง 2 ระยะเวลา คือระยะสั้นที่มีอายุไม่เกิน 1 ปีกับระยะยาว ที่มีอายุเกินกว่า 1 ปีขึ้นไป ก็กล่าวได้ว่าโครงสร้างการใช้เงินในระยะสั้นมีแนวโน้มสูงขึ้น เพราะ มีการให้กู้ยืมแก่เกษตรกรโดยตรงมากขึ้นกว่าการให้กู้ยืมผ่านสถาบันเกษตรกรซึ่งเป็นระยะปาน-กลาง อีกทั้งมีเงินฝากในธนาคารอื่น ตลอดจนเงินลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาลเพิ่มขึ้นด้วย กล่าว โดยสรุปก็คือ ลักษณะการใช้เงินทุนของ ชกส. เป็นการใช้เงินในระยะสั้นมากกว่าการใช้เงินระยะ ยาว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.12
โครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน ชกส. แยกตามระยะเวลา
(ยกคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	ระยะสั้น ^{1/}	ระยะปานกลาง ^{2/}	ระยะยาว ^{3/}	รวม
2515	765.4	1,095.7	66.4	1,927.5
2516	775.1	1,323.4	75.4	2,173.9
2517	1,146.7	1,811.1	100.6	3,058.4
2518	1,663.7	3,310.7	211.6	5,186.0
2519	2,528.1	4,528.3	414.6	7,471.0
2520	3,004.6	3,808.3	508.8	7,321.7
2521	4,448.6	4,765.8	691.3	9,905.7
2522	6,175.4	5,474.7	1,163.9	12,814.0
2523	7,008.9	5,971.3	1,561.0	14,541.2
2524	10,625.8	5,985.0	1,816.1	18,426.9
2525	11,446.8	6,414.8	2,320.7	20,182.3

1/ การใช้เงินทุนระยะสั้นหมายถึงทรัพย์สินหมุนเวียนทั้งหมด

2/ การใช้เงินทุนระยะปานกลาง หมายถึงเงินให้กู้ยืมระยะปานกลาง หรือ มีอายุการชำระหนี้ระหว่าง 3 - 5 ปี

3/ การใช้เงินทุนระยะยาว หมายถึงเงินให้กู้ยืมระยะยาว และการลงทุนในสินทรัพย์ประจำ

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 3.13

สัดส่วนโครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน ชกส. แยกตามระยะเวลา
(ยกคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	ระยะสั้น	ระยะปานกลาง	ระยะยาว	รวม
2515	39.7	56.8	3.5	100
2516	35.6	60.9	3.5	100
2517	37.5	59.2	3.3	100
2518	32.1	63.8	4.1	100
2519	33.8	60.6	5.6	100
2520	41.0	52.0	7.0	100
2521	44.9	48.1	7.0	100
2522	48.2	42.7	9.1	100
2523	48.2	41.1	10.7	100
2524	57.7	32.5	9.8	100
2525	56.7	31.8	11.5	100

เมื่อพิจารณาเฉพาะเงินให้กู้ยืม ซึ่งเป็นแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนมากที่สุด คือโดยเฉลี่ย
ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา มีอัตราร้อยละ 79 ของการใช้เงินทุนทั้งหมด ระยะการให้กู้ยืมส่วนใหญ่จะ
ยังคงเป็นเงินให้กู้ยืมระยะปานกลาง รองลงมาได้แก่ระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้เนื่องจากในระยะ
แรก ชกส. ให้กู้เงินผ่านสถาบันเกษตรกรเพื่อนำไปให้เกษตรกรกู้ยืมอีกต่อหนึ่ง อายุเงินให้กู้แก่สถาบัน
เกษตรกรจึงเป็นระยะปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการให้กู้แก่เกษตรกรโดยตรงของ ชกส. จะเป็น
เงินให้กู้ระยะสั้นสำหรับเป็นเงินทุนหมุนเวียนในฤดูกาลผลิต หรือการขายผลผลิตเป็นส่วนใหญ่ แม้จะ
มีเงินให้กู้ระยะปานกลางหรือระยะยาวเพื่อปรับปรุงพื้นที่การผลิตหรือเพื่อจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้

อีกส่วนหนึ่ง แต่มีจำนวนไม่มากนัก และการที่แนวโน้มการให้กู้ยืมโดยตรงแก่เกษตรกรมากขึ้นในระยะ
หลังนั้นเพราะ ชกส. ได้ขยายสาขา และหน่วยงานออกไปกว้างขวางมากขึ้น ทำให้สามารถให้บริการ
และติดตามผลการใช้เงินของเกษตรกรได้ดีขึ้น

ตารางที่ 3.14

เงินให้กู้ยืมแยกตามระยะเวลา

(ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	ระยะสั้น	ระยะปานกลาง	ระยะยาว	รวม
2515	636.7	1,095.7	4.4	1,736.8
2516	624.1	1,323.4	4.5	1,952.0
2517	830.9	1,811.1	8.7	2,560.7
2518	1,297.9	3,310.7	106.2	4,714.8
2519	1,949.0	4,528.3	300.0	6,777.3
2520	1,513.0	3,808.3	391.4	5,712.7
2521	2,121.8	4,765.8	567.8	7,455.4
2522	2,575.7	5,474.7	1,011.3	9,061.7
2523	3,056.1	5,971.3	1,378.4	10,405.8
2524	3,483.6	5,985.0	1,573.4	11,042.0
2525	4,698.4	6,414.8	2,010.4	13,123.6

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 3.15
สัดส่วนเงินให้กู้ยืมแยกตามระยะเวลา

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	ระยะสั้น	ระยะปานกลาง	ระยะยาว	รวม
2515	36.7	63.1	0.2	100
2516	32.0	67.8	0.2	100
2517	31.4	68.3	0.3	100
2518	27.5	70.2	2.3	100
2519	28.8	66.8	4.4	100
2520	26.5	66.7	6.8	100
2521	28.5	63.9	7.6	100
2522	28.4	60.4	11.2	100
2523	29.4	57.4	13.2	100
2524	31.6	54.2	14.2	100
2525	35.8	48.9	15.3	100

จากลักษณะเงินให้กู้ยืมดังกล่าวข้างต้น เมื่อนำมาพิจารณาประกอบกับแหล่งที่ไปของเงินทุนทั้งสิ้น ยังแสดงให้เห็นว่า เงินให้กู้ยืมระยะปานกลางมีสัดส่วนสูงสุด แต่มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ มาได้แก่ เงินให้กู้ยืมระยะสั้น ซึ่งลักษณะโครงสร้างไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก ขณะที่เงินให้กู้ระยะยาวมีแนวโน้มของสัดส่วนในโครงสร้างการใช้เงินทุนสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาโครงสร้างการใช้เงินทุนโดยรวมแล้ว ชกส. มีสัดส่วนการใช้เงินทุนในระยะสั้นมากกว่าระยะยาว

X ตารางที่ 3.16
 สัดส่วนเงินใหญ่ในโครงสร้างการใช้เงินทุนทั้งหมด

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	เงินใหญ่		
	ระยะสั้น	ระยะปานกลาง	ระยะยาว
2515	23.0	56.9	0.2
2516	28.7	60.9	0.2
2517	27.2	59.2	0.3
2518	25.0	62.6	3.3
2519	26.0	60.6	4.0
2520	20.7	52.1	5.3
2521	21.4	48.1	5.7
2522	20.1	42.8	7.8
2523	21.0	41.0	9.5
2524	18.9	32.5	8.5
2525	23.3	26.4	15.3

จากลักษณะโครงสร้างแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุนโดยพิจารณาตามระยะเวลาของเงินทุน สรุปได้ว่า เงินทุนที่ได้มาส่วนใหญ่ของ ชกส. เป็นเงินทุนระยะสั้นมากกว่าระยะยาว ขณะเดียวกันในด้านการใช้เงินทุนก็เป็นการใช้เงินทุนในระยะสั้นมากกว่าระยะยาวเช่นกัน ลักษณะของการใช้เงินทุนและการได้มาของเงินทุนจึงสอดคล้องกัน ยิ่งไปกว่านั้น หากถือว่าเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ เป็นแหล่งที่มาของเงินทุนระยะยาว ความสัมพันธ์ของการใช้ทุนกับเงินทุนที่ได้มาจะมีลักษณะที่ดีมากยิ่งขึ้น เพราะเงินทุนที่ได้มาส่วนใหญ่เป็นเงินทุนระยะยาว และมีการใช้ไปในระยะสั้น จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องขึ้น อย่างไรก็ตามการที่เงินทุนที่ได้มาและใช้ไปเป็นเงินทุนระยะสั้นก็จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาการขาดสภาพคล่องขึ้น หากมีการจัดสรรการใช้และการชำระหนี้ที่เหมาะสม ทั้งนี้จะต้องมีการชำระหนี้ตามระยะเวลาด้วย

ความสัมพันธ์ของเงินใหญ่กับการชำระหนี้

เมื่อ ธกส.อนุมัติเงินใหญ่ให้แก่เกษตรกร และสถาบันเกษตรกรแล้ว ก็คงคิดตามการใช้เงินว่ามีการนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ และคงดูแลการชำระหนี้ว่าเป็นไปตามระยะเวลาที่ตกลงกันไว้หรือไม่ หากการชำระหนี้ส่วนใหญ่ไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ก็จะมีปัญหาการดำเนินงานของธนาคารในระยะต่อไปได้ เนื่องจากต้องอาศัยเงินทุนที่มีอยู่แล้วหมุนเวียนใหญ่ยืมผลัดเปลี่ยนกันไปเรื่อย ๆ นอกเหนือจากเงินทุนที่ระดมเข้ามาใหม่ ขณะเดียวกันเงินทุนที่ได้มาบางส่วนต้องมีการชำระคืนกลับไป ธนาคารจึงต้องมีการบริหารค่านดูแลหนี้ที่พิถีพิถัน

การชำระหนี้ของเกษตรกร จากการพิจารณาเงินใหญ่ที่ถึงกำหนดชำระของเกษตรกรกับเงินที่ได้รับชำระในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา (ปีบัญชี 2520-2524) ปรากฏว่า อัตราส่วนเงินที่ได้รับชำระต่อเงินใหญ่ที่ถึงกำหนดชำระมีอัตราโดยเฉลี่ยร้อยละ 74.4 ในจำนวนนี้การชำระหนี้เงินใหญ่ในระยะสั้นอยู่ในเกณฑ์ที่ดีที่สุด คือมีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 78.7 ส่วนการชำระหนี้เงินใหญ่ระยะปานกลาง และระยะยาว มีอัตราเฉลี่ยร้อยละ 65.9 และ 61.8 ตามลำดับ

มูลเหตุที่เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ในระยะสั้นได้ตามกำหนด ส่วนใหญ่เป็นเพราะผลผลิตได้รับความเสียหาย และใช้เงินกู้ยืมควักตุงประสงค์ รองลงมาได้แก่ การมีเจตนาบิดพลิ้ว มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครอบครัว ราคาผลผลิตตกต่ำ มีหนี้สินกับบุคคลอื่นมาก เป็นต้น

ส่วนมูลเหตุที่เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ระยะปานกลางได้ตามกำหนด เวลาที่คล้ายกับการไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ระยะสั้น แต่การชำระหนี้เงินกู้ระยะปานกลางต่ำกว่าการชำระหนี้เงินกู้ระยะสั้นนั้น มีเหตุผลอย่างอื่นประกอบด้วย กล่าวคือ กรณีที่เกษตรกรรายเดียวกันกู้เงินทั้งระยะสั้นและระยะปานกลางชำระหนี้ได้ไม่หมด ธกส.จะขอให้เกษตรกรผู้กู้ชำระคืนเงินกู้ระยะสั้นก่อนประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง เป็นเพราะว่าในกรณีที่เกษตรกรกู้เงินระยะสั้นทั้งเพื่อผลผลิตหลักและเพื่อการอื่นแล้ว ยังมีความประสงค์จะกู้เงินระยะปานกลางอีก เกษตรกรจะต้องจำนองอสังหาริมทรัพย์เป็นประกันเงินกู้ระยะปานกลางต่อ ธกส. ซึ่งต่างกับเงินกู้ระยะสั้นที่ส่วนใหญ่เกษตรกรจะกู้เป็นกลุ่มอย่างลูกหนี้ร่วม สมาชิกจึงควบคุมซึ่งกันและกันให้นำเงินมาชำระหนี้ตามกำหนด

สำหรับมูลเหตุที่เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ระยะยาวได้ครบจำนวนเงินกู้ที่ถึงกำหนด ส่วนใหญ่เนื่องมาจากผลผลิตได้รับความเสียหาย ราคาผลผลิตตกต่ำกว่าปกติ รวมทั้งการมีเจตนาที่จะไม่ชำระคืน และเหตุที่อัตราการชำระคืนเงินกู้ระยะยาวต่ำกว่าเงินกู้ประเภทอื่น เนื่องจากเงินกู้ประเภทนี้ส่วนหนึ่งเป็นเงินกู้เพื่อชำระหนี้สินเดิม มิได้นำไปใช้เพื่อการผลิต จึงไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ทางการผลิตให้แก่เกษตรกร ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องเรียกเอารายได้ส่วนหนึ่งจากการผลิตตามปกติมาชำระคืนต่อ ธกส. ทำให้ความสามารถชำระคืนอยู่ในอัตราที่ต่ำ

เมื่อพิจารณาถึงอายุหนี้ที่ค้างชำระ ปรากฏว่า หนี้ที่ค้างชำระที่มีอายุถึง 10 ปี โดยเฉลี่ย ในระยะ 5 ปี (ปีบัญชี 2520 - 2524) มีเพียงร้อยละ 0.9 ของหนี้ค้างทั้งหมด และหนี้ค้างที่มีอายุเกิน 5 ปีขึ้นไปมีทั้งสิ้นโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 5.6 ส่วนหนี้ที่มีอายุไม่เกิน 5 ปี มีถึง 94.4 และในจำนวนนี้มีหนี้ค้างชำระในระยะ 1 ปีสูงถึงร้อยละ 64.7 ลักษณะของหนี้ที่ค้างชำระจะลดลงเป็นลำดับในปีถัดไป แสดงว่า ธกส. สามารถเรียกชำระหนี้ค้างคืนได้อยู่ในเกณฑ์ที่พึงสมควร เมื่อพิจารณาถึงความไม่แน่นอนทางการผลิตการเกษตรควบคู่กันไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.17
 หนี้ของเกษตรกรที่ค้างชำระแยกตามระยะเวลา
 (ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด*)

(หน่วย : ล้านบาท)

อายุหนี้ค้าง (ปี)	2521	2522	2523	2524	2525
1	594	845	780	867	1,139
2	122	154	245	261	306
3	58	55	98	165	184
4	25	24	35	68	116
5	16	12	16	23	49
6	36	12	8	10	15
7	24	26	8	5	7
8	19	20	10	5	3
9	12	14	16	7	3
10	4	5	13	22	23
รวม	910	1,167	1,229	1,433	1,845

* สิ้นงวด 31 มีนาคม ของทุกปี

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ตารางที่ 3.18
 สัดส่วนของหนี้ของเกษตรกรที่ค้างชำระแยกตามระยะเวลา
 (ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด*)

(หน่วย: ร้อยละ)

อายุหนี้ค้าง (ปี)	2521	2522	2523	2524	2525
1	65.3	72.4	63.5	60.5	61.7
2	13.4	13.2	19.9	18.2	16.6
3	6.4	4.7	8.0	11.5	10.0
4	2.7	2.0	2.9	4.7	6.3
5	1.8	1.0	1.3	1.6	2.6
6	4.0	1.0	0.6	0.7	0.8
7	2.6	2.4	0.6	0.4	0.4
8	2.1	1.7	0.8	0.4	0.2
9	1.3	1.2	1.3	0.5	0.2
10	0.4	0.4	1.1	1.5	1.2
รวม	100	100	100	100	100

* วันสิ้นงวด 31 มีนาคม ของทุกปี

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

การชำระหนี้ของสถาบันเกษตรกร เงินใหญ่ยืมที่ ชกส. ปล่อยให้สถาบันเกษตรกร คือ สหกรณ์การเกษตร กับกลุ่มเกษตรกร เพื่อนำเงินไปใหญ่ยืมแก่เกษตรกรอีกต่อหนึ่งนั้น มีเงื่อนไขในการชำระหนี้ว่า เมื่อสหกรณ์การเกษตร หรือกลุ่มเกษตรกรได้รับชำระหนี้จากสมาชิกได้เป็นจำนวนเท่าใด ให้ส่งชำระต่อ ชกส. ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของเงินที่ได้รับชำระจากสมาชิก แต่ปรากฏว่า สหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกรที่ปฏิบัติได้ตามเงื่อนไขดังกล่าวมีเพียงประมาณร้อยละ 50 ของสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด และเมื่อพิจารณาถึงการชำระหนี้ของสมาชิกคือสหกรณ์การเกษตร เมื่อครบกำหนดในระยะ 5 ปี ก็มีเพียงเฉลี่ยร้อยละ ³⁷ 39 เท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากสหกรณ์ขาดการวางแผนการคิดค่างานหนี้ชำระ ซากพนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะไปเร่งรัดการชำระหนี้ ซากการตรวจสอบภายในที่รัดกุม นอกจากนี้บางครั้งการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรก็มีความบกพร่องและมีการทุจริตกันอีกด้วย ทางด้านการชำระหนี้ของสมาชิกกลุ่มเกษตรกร คือกลุ่มเกษตรกร เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระยังค้างไปอีก คือโดยเฉลี่ยในระยะ 5 ปี มีอัตราการชำระหนี้ต่อหนี้ถึงกำหนดเพียงร้อยละ ³² 33 เท่านั้น อันมีสาเหตุสำคัญมาจากกลุ่มเกษตรกรไม่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ และไม่สามารถจ้างเจ้าหน้าที่มาดำเนินงานที่จำเป็นได้ เช่น ผู้จัดการ พนักงานบัญชี พนักงานสินเชื่อ ฯลฯ ทำให้การดำเนินงานขาดการวางแผนที่ดี ยิ่งกว่านั้นยังมีการทุจริตเกิดขึ้นด้วย

จากลักษณะดังกล่าวมีผลให้การชำระหนี้ของสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มเกษตรกรที่ชำระหนี้ต่อ ชกส. มีอัตราต่ำไปด้วย กล่าวคือการชำระหนี้คืนของสหกรณ์ต่อ ชกส. มีประมาณร้อยละ 48 ของหนี้ถึงกำหนดชำระ ขณะที่การชำระหนี้จากกลุ่มเกษตรกรจะมีเพียงร้อยละ 40 จึงกล่าวได้ว่า การใหญ่ยืมและการชำระหนี้ของสหกรณ์การเกษตร กับกลุ่มเกษตรกรจะมีปัญหามากกว่าการใหญ่ยืมแก่เกษตรกรโดยตรง ดังนั้นการใหญ่ยืมในระยะหลัง ๆ จึงมุ่งที่เกษตรกรโดยตรงมากกว่าการผ่านสถาบันเกษตรกร ซึ่งมีผลให้การชำระหนี้คืนดีขึ้น อย่างไรก็ตามปัญหาความล่าช้าของการชำระหนี้ที่ผ่านมาไม่ถึงกับทำให้ ชกส. เกิดการขาดสภาพคล่องขึ้น

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของเงินทุนที่เข้ามา

โครงสร้างเงินทุนของ ชกส. ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงไปมากพอสมควร ทั้งโครงสร้างแหล่งที่มาและใช้ไปของเงินทุน กล่าวคือ ทางด้านแหล่งที่มา

ของเงินทุน จากเดิมเงินกองทุนเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนที่สำคัญที่สุด แต่ต่อมาได้ลดบทบาทลง ทั้งนี้เนื่องจากในระยะแรกของการดำเนินงาน ความสามารถในการระดมเงินออม หรือเงินฝากจากประชาชน และความสามารถในการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ ยังมีไม่มากนัก เมื่อธนาคารดำเนินงานมาไคร่ระยะหนึ่ง โครงสร้างของแหล่งที่มาของเงินทุน จึงค่อย ๆ เปลี่ยนไป จนกระทั่งเงินฝากกลายเป็นแหล่งที่มาที่สำคัญของเงินทุน รองลงมาได้แก่เงินกู้ยืม และเงินกองทุนตามลำดับ ทางด้านโครงสร้างของแหล่งที่ใช้ไปของทุน โดยทั่วไปมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก เงินให้กู้ยืมยังเป็นแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนมากที่สุด แต่สัดส่วนในโครงสร้างได้ลดลง ขณะที่เงินฝากในธนาคารอื่นมีแนวโน้มสูงขึ้น

ในปี พ.ศ. 2515 เงินกองทุนเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนถึงร้อยละ 62.5 รองลงมาได้แก่ เงินกู้ยืมร้อยละ 19.3 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเงินกู้ยืมจากในประเทศทั้งสิ้น สำหรับเงินฝากเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนเพียงร้อยละ 15.2 นอกจากนี้ก็เป็นหนี้สินอื่น ๆ อีกร้อยละ 3.0 จากนั้นเงินฝากค่อย ๆ เพิ่มความสำคัญขึ้นเป็นลำดับจนถึงสิ้นปีบัญชี 2520 (1 เมษายน 2520 - 31 มีนาคม 2521) เงินฝากคิดเป็นสัดส่วนในโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนถึงร้อยละ 64.6 รองลงมาคือเงินกองทุน และเงินกู้ยืมร้อยละ 16.7 และ 15.7 ตามลำดับ หลังจากนั้นเงินกองทุนลดความสำคัญลงอีก โดยเงินกู้ยืมเพิ่มความสำคัญขึ้นแทน และเมื่อสิ้นปีบัญชี 2524 (1 เมษายน 2524 - 31 มีนาคม 2525) เงินฝากเป็นแหล่งที่มาของเงินทุน ร้อยละ 56.5 เงินกู้ยืมร้อยละ 29.3 ส่วนเงินกองทุนคิดเป็นเพียงร้อยละ 11.5 และมีหนี้สินอื่น ๆ อีกร้อยละ 2.7

โครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนที่เปลี่ยนไปจนมีลักษณะโครงสร้างคงที่ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ มีส่วนคล้ายคลึงกับโครงสร้างแหล่งที่มาของธนาคารพาณิชย์ คือเงินฝากมีส่วนสำคัญที่สุดของแหล่งที่มาของเงินทุน ทั้ง ๆ ที่ ธกส.มิได้มุ่งระดมเงินฝากอย่างจริงจัง เช่น ธนาคารอื่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีการแข่งขันระดมเงินฝากอย่างรุนแรง ทั้งทางค่านราคาระยะและการอำนวยความสะดวกในเรื่องของการบริการ สาเหตุที่ ธกส.มิได้เน้นการแข่งขันระดมเงินฝากมากนัก เนื่องจากข้อจำกัดในตัวของมันเองบางประการ กล่าวคือ ธกส.ไม่สามารถให้บริการรับฝากแบบใช้เช็ค ตลอดจนให้บริการอื่น ๆ อย่างกว้างขวางเท่าธนาคารพาณิชย์ ในด้านเครือข่ายสาขาก็มีจำกัด และกระจายอยู่ในชนบทมากกว่าในตัวเมือง นอกจากนี้เงินฝากมีต้นทุนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับอัตราผลตอบแทนจากเงินให้กู้ยืม หากขยายตัวค่านเงินฝากมากจะเป็นปัญหาต่อการดำเนินงานของธนาคาร

ได้ ซึ่งเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้คือ เงินฝากประจำ 1 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 11.5
 ชกส. ปล่อยให้อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 14 มีส่วนเหลือร้อยละ 2.5 แต่มีค่าใช้จ่ายค่าเงิน
 การประมาณร้อยละ 5 หมายถึงจะขาดทุน 2.50 บาทในทุก 100 บาท^{1/} ดังนั้น ชกส. จึง
 ไม่อาจเน้นความสำคัญของแหล่งเงินทุนจากเงินฝากได้มากนัก ขณะเดียวกันก็สามารถ
 แสวงหาเงินทุนจากแหล่งอื่น ๆ ได้อีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งเงินกู้จากต่างประเทศที่มี
 คนทุนต่ำ แต่การที่โครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนมีเงินฝากในสัดส่วนที่สูงนั้น ส่วนหนึ่งเป็น
 ผลมาจากมาตรการของธนาคารแห่งประเทศไทยที่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ที่ไม่สามารถ
 ปล่อยสินเชื่อการ เกษตร ได้ตามเป้าหมาย ให้นำเงินส่วนที่ต่ำกว่าเป้าหมายมาฝากไว้กับ
 ชกส. หากไม่มีเงื่อนไขนี้ โครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน ชกส. อาจไม่เป็นเช่นที่เป็นอยู่ใน
 ปัจจุบันก็เป็นได้ จากการพิจารณาโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน ชกส. โดยไม่คำนึงถึง
 เงินฝากจากธนาคารพาณิชย์ ปรากฏว่า เงินฝากมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นในโครงสร้างไม่มากนัก
 ขณะที่เงินกองทุนลดบทบาทความสำคัญลงเป็นลำดับ เพราะการเพิ่มทุนคงได้รับการอนุมัติ
 จากรัฐบาล ซึ่งหมายถึงต้องได้รับการจัดสรรจากเงินงบประมาณ และเป็นเรื่องที่ไม่อาจ
 ทั่วไกอง่ายนัก ดังนั้นการเพิ่มทุนจึงเป็นไปอย่างเชื่องช้า เมื่อกิจการขยายตัวออกไปก็จำเป็นต้อง
 ต้องมีเงินทุนเพิ่มขึ้น เงินกู้ยืมจึงมีบทบาทอย่างสำคัญสำหรับการดำเนินงานของ ชกส. ซึ่งมี
 ทั้งเงินกู้ยืมจากในประเทศ และจากต่างประเทศ และที่สำคัญก็คือ เงินกู้ยืมนอกจากเป็น
 แหล่งเงินทุนระยะยาวแล้ว ยังมีคนทุนหรือมีอัตราดอกเบี้ยต่ำด้วย เพราะ ชกส. นั้นมีวัตถุประสงค์
 ประสงค์ที่จะเป็นแหล่งเงินทุนแก่เกษตรกรที่มีคนทุนต่ำ ดังนั้นการแสวงหาแหล่งเงินทุนที่มี
 คนทุนต่ำของ ชกส. จึงเป็นเรื่องสำคัญ และจะมีผลให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น
 ลักษณะโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน ชกส. ที่ไม่พิจารณาถึงเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์
 แล้ว เงินกู้ยืมจะมีบทบาทหรือสัดส่วนในโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนสูงที่สุด กล่าวคือ
 ในปีบัญชี 2524 (1 เมษายน 2524 - 31 มีนาคม 2525) เงินกู้ยืมจะมีสัดส่วน
 ในโครงสร้างสูงถึงร้อยละ 49.4 เทียบกับกรณีพิจารณาเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์
 ประกอบด้วย เงินกู้ยืมจะมีสัดส่วนในโครงสร้างเพียงร้อยละ 29.3 เท่านั้น ขณะที่เงินฝาก
 จะมีสัดส่วนในโครงสร้างถึงร้อยละ 56.5 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าธนาคารแห่งประเทศไทย
 ไม่มีเงื่อนไขให้ธนาคารพาณิชย์ที่ไม่สามารถให้สินเชื่อการ เกษตร ได้ตามเป้าหมาย นำเงิน
 มาฝากไว้กับ ชกส. ก็เชื่อว่าจะมีเงินฝาก ชกส. จากธนาคารพาณิชย์อยู่บ้าง แต่คงไม่ถึง
 กับทำให้เงินฝากมีสัดส่วนที่สูงในโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนดังที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้

^{1/} นายจำลอง โทะทอง คำสัมภาษณ์ "ไทยแลนค์ธุรกิจ" 9-15 มิถุนายน 2526, หน้า 7

ตารางที่ 3.19
โครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน ชกส. (โดยไม่พิจารณาเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์)
(ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	เงินฝาก	เงินกู้ยืม	หนี้สินอื่น ๆ	เงินกองทุน	รวม
2515	292.2	373.1	57.5	1,204.7	1,927.5
2516	358.9	481.3	74.8	1,249.9	2,164.9
2517	650.6	816.4	108.4	1,282.7	2,857.6
2518	1,174.6	880.9	175.3	1,284.4	3,515.2
2519	1,362.4	1,476.5	174.2	1,297.2	4,310.3
2520	1,379.5	1,013.5	183.5	1,509.7	4,086.2
2521	1,862.9	1,550.1	295.1	1,658.2	5,366.3
2522	2,166.9	2,943.8	259.1	1,858.1	7,228.0
2523	1,989.6	3,913.5	242.4	1,994.6	8,140.1
2524	2,301.0	6,534.6	278.7	2,125.9	11,240.2
2525	3,221.0	5,921.9	544.0	2,314.4	12,001.3

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.20

สัดส่วนโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน ชกส. (โดยไม่พิจารณาเงินฝากจากธนาคารพาณิชย์)
(ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	เงินฝาก	เงินกู้ยืม	หนี้สินอื่น ๆ	เงินกองทุน	รวม
2515	15.2	19.3	3.0	62.5	100
2516	16.6	22.2	3.5	57.7	100
2517	22.7	28.6	3.8	44.9	100
2518	33.4	25.1	5.0	36.5	100
2519	31.6	34.3	4.0	30.1	100
2520	33.8	24.8	4.5	36.9	100
2521	34.7	28.9	5.5	30.9	100
2522	30.0	40.7	3.6	25.7	100
2523	24.4	48.1	3.0	24.5	100
2524	20.5	58.1	2.5	18.9	100
2525	26.8	49.4	4.5	19.3	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับโครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน ในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา (2515-2525) มีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก เงินให้กู้ยืมยังเป็นแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนที่สำคัญอยู่เช่นเดิม เพียงแต่สัดส่วนในโครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนลดลงไปบ้าง กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2515 เงินให้กู้ยืมคิดเป็นร้อยละ 90.1 ของแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนทั้งหมด ต่อมาสัดส่วนดังกล่าวนี้ค่อย ๆ ลดลง และเมื่อสิ้นปีงบประมาณ 2524 (1 เมษายน - 31 มีนาคม 2525) เงินให้กู้ยืมคิดเป็นเพียงร้อยละ 65.0 ของแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนทั้งหมด สาเหตุที่เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะนี้ เนื่องจากในระยะแรกเงินทุนมีน้อยความต้องการเงินกู้จากเกษตรกรมีมาก และ ชกส. พยายามจัดสรรเงินดังกล่าวให้เกษตรกรให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ ต่อมาเมื่อเงินทุนมีมากขึ้น บางขณะมีเงินเหลือมาก เพราะอยู่นอกเวลาการผลิตการเกษตร ทำให้มีเงินเหลือในธนาคารมาก จึงมีการจัดสรรเงินไปในทางให้เกิดประโยชน์สูงสุด เมื่อมีการกระจายการใช้เงินออกไปในด้านอื่น ๆ นอกเหนือการให้กู้ยืมอย่างเดียว สัดส่วนโครงสร้างของการใช้เงินทุนจึงค่อย ๆ เปลี่ยนไป และเป็นไปในหลักการบริหารการเงินที่ดี คือมีการกระจายความเสี่ยงออกไป

นอกจากนี้ลักษณะการใช้เงินทุนก็เปลี่ยนไปคือ เงินให้กู้ยืมระยะสั้นมีแนวโน้มสูงขึ้น เพราะเป็นการให้กู้ยืมแก่เกษตรกรโดยตรงมากขึ้นกว่าการให้กู้ยืมผ่านสถาบันเกษตรกร ซึ่งเป็นระยะปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของเงินทุนที่ได้มา คือเป็นแหล่งเงินทุนระยะสั้นมากขึ้น อย่างไรก็ตามเงินให้กู้ยืมระยะยาวจริงก็มีแนวโน้มสูงขึ้นเช่นกัน ทางด้านโครงสร้างการใช้เงินทุนของ ชกส. นั้น ปรากฏว่า เงินให้กู้ยืมระยะสั้นแก่เกษตรกรมีแนวโน้มสูงขึ้น ขณะเดียวกันเงินให้กู้ยืมระยะยาวแม้ว่าจะมีจำนวนไม่มากนักแต่ก็ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเช่นกัน เนื่องจากการสนับสนุนให้เกษตรกรปรับปรุงการผลิตในเรื่องที่ทำกิน ตลอดจนหาเครื่องมือเครื่องใช้ นอกเหนือจากการให้เงินทุนหมุนเวียนเพื่อการผลิต ขณะที่เงินให้กู้ยืมระยะปานกลางผ่านสถาบันเกษตรกรลดลงอย่างเห็นได้ชัด และช่วยลดปัญหาการชำระหนี้ลงได้ เพราะสถาบันเกษตรกรมีอัตราส่วนการชำระหนี้ที่หนี้ถึงกำหนดในอัตราที่ต่ำกว่าของเกษตรกรโดยตรง ซึ่งเป็นผลดีต่อการบริหารเงินของ ชกส. เอง

เปรียบเทียบโครงสร้างเงินทุน ชกส. กับธนาคารพาณิชย์

1. โครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน

ลักษณะโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนธนาคารพาณิชย์ กล่าวได้ว่ามีสัดส่วนในโครงสร้างค่อนข้างคงที่ กล่าวคือ เงินฝากเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนที่สำคัญ รองลงมาได้แก่เงิน

กู้ยืม เงินกองทุน และหนี้สินอื่น ๆ โดยเฉลี่ยระหว่างปี 2515 - 2525 โครงสร้างเงินทุน
 ธนาคารพาณิชย์มีสัดส่วนดังนี้คือ เงินฝากร้อยละ 74.1 เงินกู้ยืมร้อยละ 13.2 เงินกองทุน
 ร้อยละ 6.8 หนี้สินอื่นร้อยละ 5.9 การที่โครงสร้างออกมาในลักษณะนี้ เป็นเพราะธนาคาร-
 พาณิชยเน้นการระดมเงินฝากมากที่สุดนั่นเอง ทั้งนี้เนื่องจากเงินฝากมีต้นทุนต่ำที่สุด จาก
 การศึกษาต้นทุนเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ ระหว่างปี 2511 - 2520 พบว่าเงินฝากมีต้นทุน
 เฉลี่ยร้อยละ 5.7 เงินกู้ยืมมีต้นทุนเฉลี่ยร้อยละ 10.3 เงินกองทุนมีต้นทุนเฉลี่ยร้อยละ 17.6^{1/}
 ส่วนเงินกู้ยืมนั้นจะเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงใดขึ้นกับความสามารถการระดมเงินฝาก หากมีเงินฝาก
 เพียงพอที่จะกู้ยืมน้อยลง ทั้งนี้คำนึงถึงอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ยืมประกอบกันไปด้วย สำหรับเงินกองทุน
 ก็มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งส่วนหนึ่งจากกำไรสะสม และการเพิ่มทุน ธนาคารพาณิชย์จะต้อง
 มีการเพิ่มทุนเป็นระยะ ๆ ตามข้อกำหนดของกฎหมายในเรื่องการดำรงเงินกองทุนต่อสินทรัพย์เสี่ยง
 (ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่เงินให้กู้ยืม) ในอัตราร้อยละ 8 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ธนาคารพาณิชย์จะ
 สามารถปล่อยเงินให้กู้ยืมได้ไม่เกินร้อยละ 12.5 เท่าของเงินกองทุน ดังนั้นการที่ธนาคารพาณิชย์
 จะขยายเงินให้กู้ยืมเพิ่มขึ้น เมื่อเงินฝากเพิ่มขึ้นนั้น ต้องมีเงินกองทุนตามที่กฎหมายกำหนด อย่างไรก็ตาม
 ก็ตามการเพิ่มทุนก็ต้องเพิ่มความสามารถทำกำไรขึ้นไปด้วย เพราะมีการะในการจ่ายปันผลแก่
 เจ้าของทุน เป็นผลให้ต้นทุนเงินกองทุนอยู่ในอัตราที่สูง ส่วนหนี้สินอื่น ๆ ได้แก่บัญชีค้างจ่ายต่าง ๆ
 มีอยู่ไม่มากนัก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^{1/}จิรวรรณ พาณิชสมภิต, ต้นทุนของเงินทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์
 ปริญญาปรัชญามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522, หน้า 37

ตารางที่ 3.21
 โครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนของระบบธนาคารพาณิชย์
 (ยกคคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	เงินฝาก	เงินกู้ยืม	หนี้สินอื่น ๆ	เงินกองทุน	รวม
2515	47,561.9	4,910.5	3,469.1	4,118.7	60,060.2
2516	58,372.4	10,040.8	4,803.8	5,144.6	78,361.6
2517	73,598.9	12,201.9	5,700.3	7,251.1	98,752.2
2518	86,558.5	15,773.6	6,570.6	8,975.6	117,878.3
2519	106,418.1	15,395.1	7,651.9	10,166.0	139,631.1
2520	131,079.9	21,005.3	9,071.4	12,120.0	173,276.6
2521	158,523.7	33,150.0	11,521.2	15,045.6	218,240.5
2522	175,624.9	52,982.6	12,898.2	18,225.3	259,731.0
2523	217,115.4	43,430.6	19,982.7	19,487.7	300,016.4
2524	260,002.1	49,963.4	21,734.8	21,472.4	353,172.7
2525	324,303.3	49,333.2	33,172.4	24,596.2	431,405.1

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.22

สัดส่วนโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนของระบบธนาคารพาณิชย์
(ยกคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	เงินฝาก	เงินกู้ยืม	หนี้สินอื่น ๆ	เงินกองทุน	รวม
2515	79.2	8.2	5.8	6.8	100
2516	74.5	12.8	6.1	6.6	100
2517	74.5	12.4	5.8	7.3	100
2518	73.4	13.4	5.6	7.6	100
2519	76.2	11.0	5.5	7.3	100
2520	75.7	12.1	5.2	7.0	100
2521	72.6	15.2	5.3	6.9	100
2522	67.6	20.4	5.0	7.0	100
2523	72.4	14.4	6.7	6.5	100
2524	73.6	14.1	6.2	6.1	100
2525	75.2	11.4	7.7	5.7	100
เฉลี่ย	74.1	13.2	5.9	6.8	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทางด้านโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุน ชกส. ในระยะเวลาเดียวกันนี้ปรากฏว่า
 เงินฝากเป็นแหล่งที่มาของเงินทุนในสัดส่วนร้อยละ 48.1 ของโครงสร้างทั้งหมด รองลงมาได้แก่
 เงินกองทุนร้อยละ 26.7 เงินกู้ยืมร้อยละ 22.6 และหนี้สินอื่น ๆ ร้อยละ 2.6 ซึ่งในระยะแรก
 เงินกองทุน เงินกู้ยืม และเงินฝาก มีความสำคัญเรียงตามลำดับลงมา เนื่องจากเงินกองทุนกล่าว
 ได้ว่าไม่มีต้นทุน เงินกู้ยืมมีต้นทุนต่ำกว่าเงินฝาก การเพิ่มทุนนั้นทำได้ยาก เพราะต้องอาศัยเงิน
 งบประมาณจากรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นในระยะต่อมา ชกส. จึงเน้นในเรื่องเงินกู้ยืมมากขึ้น
 แต่เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดเงื่อนไขให้ธนาคารพาณิชย์นำเงินมาฝากไว้กับ ชกส. ตามที่
 ใ้กล่าวมาแล้วข้างต้น โครงสร้างแหล่งที่มาเงินทุนจึงค่อยเปลี่ยนไป และมีลักษณะคล้ายคลึงกับ
 โครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนธนาคารพาณิชย์มากที่สุด อย่างไรก็ตามโครงสร้างที่มาของเงินทุน
 ในระยะหลังนี้ จะมีผลต่อต้นทุนเงินทุน ชกส. ค่อนข้างมาก เพราะเงินฝากมีต้นทุนสูงที่สุด และมี
 สัดส่วนในโครงสร้างมากที่สุดตรงข้ามกับโครงสร้างแหล่งที่มาของเงินทุนธนาคารพาณิชย์ที่เงินฝาก
 มีต้นทุนต่ำที่สุด และมีสัดส่วนในโครงสร้างมากที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.23
 สัดส่วนโครงสร้างของแหล่งที่มาของเงินทุน ชกส.
 (ยกคคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	เงินฝาก	เงินกู้ยืม	หนี้สินอื่น ๆ	เงินกองทุน	รวม
2515	15.2	19.3	3.0	62.5	100
2516	16.9	22.1	3.5	57.5	100
2517	27.9	26.7	3.5	41.9	100
2518	54.8	17.0	3.4	24.8	100
2519	60.6	19.7	2.3	17.4	100
2520	63.0	13.9	2.5	20.6	100
2521	64.6	15.7	3.0	16.7	100
2522	60.5	23.0	2.0	14.5	100
2523	57.8	26.9	1.6	13.7	100
2524	51.5	35.5	1.5	11.5	100
2525	56.5	29.3	2.7	11.5	100
เฉลี่ย	48.1	22.6	2.6	26.7	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. โครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน

ลักษณะโครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนของธนาคารพาณิชย์ในระยะเวลาที่ผ่านมา (2515 - 2525) สัดส่วนในโครงสร้างค่อนข้างคงที่เช่นเดียวกับสัดส่วนโครงสร้างของแหล่งที่มาเช่นกันกล่าวคือ เงินให้กู้ยืมเป็นแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนมากที่สุด เพราะจะเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญด้วย รองลงมาได้แก่เงินลงทุนซึ่งส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในหลักทรัพย์รัฐบาล และส่วนหนึ่งเป็นตามเงื่อนไขของธนาคารแห่งประเทศไทยที่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องซื้อพันธบัตรรัฐบาล และค่างวดไว้ในอัตราร้อยละ 16 ของเงินฝากในกรณีที่เปิดสาขาใหม่ ส่วนที่เหลือเป็นการลงทุนในหลักทรัพย์อื่น ๆ นอกจากนี้ก็เป็นการใช้เงินทุนไปในรูปของเงินฝากธนาคารอื่น ซึ่งรวมทั้งเงินฝากธนาคารแห่งประเทศไทยตามกฎหมายว่าด้วยการค่างวดเงินฝากสำรองและที่เหลือเป็นการลงทุนในสินทรัพย์ประจำ และเงินสดในมือ ในช่วงระยะเวลาปี พ.ศ. 2515 - 2525 ธนาคารพาณิชย์ใช้เงินทุนไปทางค่านเงินให้กู้ยืมโดยเฉลี่ยร้อยละ 69.5 เงินลงทุนร้อยละ 15.2 เงินฝากธนาคารอื่นร้อยละ 8.4 ลงทุนในสินทรัพย์ประจำร้อยละ 5.4 และมีเงินสดในมือร้อยละ 1.5

ทางค่านโครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน ชกส. ในช่วงระยะเวลาปี 2515 - 2525 มีการใช้เงินทุนไปทางค่านเงินให้กู้ยืมโดยเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 79 รองลงมาได้แก่เงินฝากธนาคารอื่นร้อยละ 17.4 เงินลงทุนในสินทรัพย์ประจำร้อยละ 2.5 เงินลงทุนร้อยละ 0.9 และเงินสดในมือร้อยละ 0.2

โครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน ชกส. กับของธนาคารพาณิชย์ ส่วนใหญ่ถูกใช้ไปในลักษณะที่เหมือนกันคือ เป็นเงินให้กู้ยืมเป็นสำคัญ แต่สัดส่วนอาจแตกต่างกันบ้าง ทั้งนี้ขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานและเงื่อนไขของกฎเกณฑ์ในการประกอบการ ซึ่ง ชกส. จะเน้นในเรื่องการให้กู้ยืมแก่เกษตรกรเป็นสำคัญ ส่วนธนาคารพาณิชย์ก็มุ่งปล่อยเงินให้กู้ยืมเช่นกัน เพราะเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญที่สุด แต่มีข้อจำกัดของกฎหมายบางประการ จึงไม่สามารถปล่อยเงินให้กู้ยืมในสัดส่วนที่สูงมาก ๆ ได้ จากความแตกต่างในเรื่องของวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน และข้อกำหนดต่าง ๆ ทำให้โครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนของ ชกส. กับของธนาคารพาณิชย์แตกต่างกัน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ค่านเงินให้กู้ยืม ชกส. จะใช้เงินทุนไปในทางให้กู้ยืมในสัดส่วนที่สูงกว่าธนาคารพาณิชย์ เพราะธนาคารพาณิชย์มีข้อจำกัดของกฎหมายโดยต้องค่างวดเงินฝากสำรองตามกฎหมาย และต้อง

นำเงินไปลงทุนในพันธบัตรรัฐบาลร้อยละ 16 ของเงินฝาก ขณะที่ ชกส. ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องนี้

ค่านเงินลงทุน ธนาคารพาณิชย์จะมีเงินลงทุนในสัดส่วนที่สูงกว่า ชกส. และส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในระยะยาวโดยเฉพาะพันธบัตรรัฐบาล สาเหตุประการหนึ่งเนื่องจากข้อกำหนดของกฎหมาย นอกจากนี้ในกรณีที่ธนาคารพาณิชย์มีเงินเหลือ หรือมีสภาพคล่องส่วนเกินจำนวนมาก ก็มักจะนำเงินเหล่านี้ไปหาผลประโยชน์โดยการลงทุนในระยะสั้น เช่น การซื้อตั๋วเงินคลัง ลงทุนในตลาดซื้อคืนพันธบัตร (Repurchase Market) เป็นต้น ซึ่งนอกจากเป็นช่องทางแสวงหารายได้แล้ว ยังเป็นวิธีการที่จะบริหารเงินให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ ส่วนการลงทุนในหลักทรัพย์ในระยะยาวของ ชกส. ไม่มีการลงทุนเลย เพราะนอกจากไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การดำเนินงานแล้ว ยังอาจก่อให้เกิดปัญหาการบริหารเงินทุนได้ แต่ในระยะหลัง ๆ มีการลงทุนในตลาดซื้อคืนพันธบัตรบ้างเล็กน้อย

ค่านเงินฝากธนาคารอื่น ชกส. มีเงินฝากธนาคารอื่นในสัดส่วนที่สูงกว่าธนาคารพาณิชย์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในกรณีที่ ชกส. มีเงินเหลือมากในช่วงนอกฤดูการผลิตการเกษตร ชกส. จะนำเงินไปฝากธนาคารอื่น เพื่อหาผลประโยชน์มากกว่านำไปลงทุนระยะสั้น โดยการฝากในรูปของเงินฝากเผื่อเรียกที่มีดอกเบี้ย จึงมีความคล่องตัวสูงกว่าการลงทุน ขณะที่ธนาคารพาณิชย์มีเงินฝากธนาคารอื่นไว้เพื่อการหักบัญชีระหว่างธนาคารด้วยกันมากกว่าการแสวงหาผลประโยชน์ในรูปอัตราผลตอบแทนจึงไม่จำเป็นต้องค้างไว้ในสัดส่วนที่สูง

ค่านการลงทุนในสินทรัพย์ประจำ ธนาคารพาณิชย์มีการลงทุนในสินทรัพย์ประจำโดยเฉลี่ยอยู่ในสัดส่วนที่สูงกว่า ชกส. เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีสาขาอยู่เป็นจำนวนมาก และมีการสร้างสาขาที่ใหญ่โต หรูหราเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ลูกค้า อีกทั้งเป็นการแสดงถึงฐานะความมั่นคงของสถาบันและเป็นช่องทางดึงดูดลูกค้าได้อีกทางหนึ่ง ขณะที่ ชกส. ไม่จำเป็นต้องเน้นการลงทุนค่านนี้มากนัก

ค่านการค้างเงินสดในมือ ธนาคารพาณิชย์จะค้างเงินสดในมือไว้ในสัดส่วนที่สูงกว่า ชกส. เนื่องจากธนาคารพาณิชย์มีลูกค้าอยู่เป็นจำนวนมากและมีลูกค้าทั้งประเภทรายย่อย และรายใหญ่ ลูกค้าของธนาคารพาณิชย์มีอัตราการฝากถอนค่อนข้างสูง ธนาคารพาณิชย์จึงต้องสำรองเงินสดไว้ในสัดส่วนที่สูงด้วย เพราะหากลูกค้าถอนเงินแล้วให้บริการได้ไม่ทัน ความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนจะลดลงและอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานของธนาคารในที่สุดได้ ส่วนลูกค้าของชกส. นั้น ลูกค้าจากประชาชนทั่ว ๆ ไปมีอยู่ไม่มากนัก และส่วนใหญ่เป็นลูกค้ารายย่อย มีอัตรา

การฝากถอนทำ ชกส. จึงไม่จำเป็นต้องมีเงินสดในมือไว้ในสัดส่วนที่สูง เช่น ธนาคารพาณิชย์

ข้อสังเกตก็คือ เงินให้กู้ยืมของ ชกส. แม้วามีสัดส่วนที่สูงกว่าของธนาคารพาณิชย์ แต่ความสามารถหารายได้กลับต่ำกว่าของธนาคารพาณิชย์ ทั้งนี้ขึ้นกับวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่าย คือ ธนาคารพาณิชย์เป็นการดำเนินงานทางธุรกิจเพื่อหวังผลกำไร ขณะที่ ชกส. ดำเนินงานเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของเกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยต่ำ และมีไค้บังคับกำไร ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงสามารถเลือกลูกค้า และคิดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมในอัตราที่สูง แม้ว่าธนาคารพาณิชย์จะมีอัตราดอกเบี้ยขั้นต่ำสำหรับลูกค้าชั้นดี (Prime rate) แต่ก็มีเพียงส่วนน้อย และอัตราดอกเบี้ยก็ยังคงสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมที่ ชกส. คิดจากเกษตรกรเสียอีก คืออัตราดอกเบี้ยสำหรับลูกค้าชั้นดีของธนาคารพาณิชย์ ปัจจุบันร้อยละ 17 ขณะที่อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมที่ ชกส. คิดจากเกษตรกร มีอัตราสูงสุดเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น ในแง่ของคุณภาพของลูกค้านี้ ธนาคารพาณิชย์มีลูกค้าที่ดีกว่า ชกส. เพราะนอกจากเลือกลูกค้าได้แล้ว ยังมีลูกค้าในหลายประเภทธุรกิจด้วย ซึ่งเป็นการกระจายความเสี่ยงออกไป ต่างกับ ชกส. ซึ่งมีลูกค้าทางการเกษตรเพียงอย่างเดียว ความสูญเสียของเงินให้กู้ยืมของธนาคารพาณิชย์จึงมีน้อยกว่า ชกส. ด้วย ขณะเดียวกันค่าใช้จ่ายด้านการให้กู้ยืมเพื่อการเกษตรสูงกว่าการปล่อยเงินให้กู้ยืมอย่างอื่น ผลตอบแทนจากเงินให้กู้ยืมโดยส่วนรวมของ ชกส. จึงอยู่ในอัตราที่ต่ำ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.24
โครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนของระบบธนาคารพาณิชย์
(ยกคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ล้านบาท)

ปี	เงินสดในมือ	เงินฝาก ระหว่าง ธนาคาร	เงินลงทุน	เงินให้กู้ยืม	สินทรัพย์ ประจำ	รวม
2515	913.5	5,505.5	14,301.9	35,652.6	3,686.7	60,060.2
2516	1,070.2	6,205.0	15,626.7	51,184.2	4,275.5	78,361.6
2517	1,644.1	7,551.8	16,920.5	67,677.9	4,957.9	98,752.2
2518	1,831.6	9,652.7	19,039.6	81,302.2	6,052.2	117,878.3
2519	2,009.6	11,578.2	23,704.4	95,145.4	7,193.5	139,631.1
2520	2,745.0	15,169.3	25,059.4	121,768.7	8,534.2	173,276.6
2521	3,110.5	17,905.6	27,619.2	158,600.6	11,004.6	218,240.5
2522	3,577.6	21,209.3	26,898.6	195,072.4	12,973.1	259,731.0
2523	4,788.7	25,115.7	32,657.7	218,931.2	18,523.1	300,016.4
2524	4,816.1	31,279.3	43,450.6	254,449.6	19,177.1	353,172.7
2525	5,246.8	36,276.2	56,844.7	309,412.8	23,624.6	431,405.1

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

21	5,905.4	33,738.5
22	6,483.0	40,057.3
23	8,309.3	46,937
24	8,125.0	54,600
30	9,680.2	52,170.2

ตารางที่ 3.25
 สัดส่วนโครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุนของระบบธนาคารพาณิชย์
 (ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	เงินสดในมือ	เงินฝาก ระหว่าง ธนาคาร	เงินลงทุน	เงินให้กู้ยืม	สินทรัพย์ ประจำ	รวม
2515	1.5	9.2	23.8	59.4	6.1	100
2516	1.4	7.9	19.9	65.3	5.5	100
2517	1.7	7.7	17.1	68.5	5.0	100
2518	1.6	8.2	16.1	69.0	5.1	100
2519	1.4	8.3	17.0	68.1	5.2	100
2520	1.6	8.7	14.5	70.3	4.9	100
2521	1.4	8.2	12.7	72.7	5.0	100
2522	1.4	8.2	10.3	75.1	5.5	100
2523	1.6	8.4	10.9	72.9	6.2	100
2524	1.4	8.9	12.3	72.0	5.4	100
2525	1.2	8.4	13.2	71.7	5.5	100
เฉลี่ย	1.5	8.4	15.2	69.5	5.4	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.26
 สัดส่วนโครงสร้างแหล่งที่ใช้ไปของเงินทุน ชกส.
 (ยอดคงค้าง ณ วันสิ้นงวด)

(หน่วย : ร้อยละ)

ปี	เงินสดในมือ	เงินฝากธนาคารอื่น	เงินลงทุน	เงินให้กู้ยืม	สินทรัพย์ประจำ	รวม
2515	0.1	6.1	-	90.1	3.7	100
2516	0.2	6.1	-	89.8	3.9	100
2517	0.1	9.5	-	86.7	3.7	100
2518	0.2	6.3	-	90.9	4.2	100
2519	0.1	7.3	-	90.7	1.9	100
2520	0.4	19.6	-	78.0	1.9	100
2521	0.4	22.4	-	75.3	1.9	100
2522	0.2	22.7	-	70.7	1.4	100
2523	0.3	26.1	0.5	71.7	1.5	100
2524	0.3	28.0	9.9	59.9	1.9	100
2525	0.2	32.3	0.3	65.0	2.2	100
เฉลี่ย	0.2	17.4	0.9	79.0	2.5	100

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย